

Т. О. Королюк

МОНІТОРИНГ ІНДИКАТОРІВ ФІНАНСОВОЇ КРИЗИ В МАКРОЕКОНОМІЧНОМУ ПРОГНОЗУВАННІ

Стабільне функціонування економіки, її інвестиційна привабливість неможливі без прогнозування тенденцій розвитку у фінансовому секторі, адже сучасна фінансова криза спровокувала кризу економічну. Вона виявила неспроможність існуючої методології та методики прогнозування передбачити фінансову нестабільність, а тому перед світовою спільнотою постає проблема її удосконалення. Проте необхідно враховувати, що помилково передбачена криза може викликати паніку (масове зняття депозитів українцями на поч. 2009 року), а її недооцінка — руйнівні соціально-економічні процеси.

Дослідження динаміки індикаторів фінансової кризи є одним із найважливіших аспектів її прогнозування. Адже моніторинг показників функціонування фінансово-економічної системи дає змогу детермінувати ризики та тенденції розвитку фінансової системи, вжити відповідних заходів на державному рівні та попередити потенційну загрозу кризи. Крім того, вивчення теорії циклів та криз, ретроспективний аналіз передумов та причин появи фінансової нестабільності підвищує ймовірність достовірного її прогнозування. Проте, щоб визначити самий момент появи фінансової кризи, необхідно знати її сутність та критерії прояву. Часто фінансову кризу ототожнюють із бюджетною, валютною, банківською, проте вона охоплює усі сфери фінансової діяльності.

Ми дотримуємося погляду, що одним із критеріїв прояву кризи може бути відхилення фактичних (прогнозних) значень індикаторів від нормативних (у стані фінансово-економічної стабільності). Відповідно, моніторинг індикаторів фінансової нестабільності базується на порівнянні прогнозних та нормативних значень. Однак існує проблема ідентифікації нормативних значень, так як, по-перше, вони відрізняються у різних країнах світу, по-друге, їх визначення залежить від суб'єктивної оцінки. А, отже, скільки існує експертів, стільки існує і поглядів на порогові значення фінансово-економічних індикаторів. Критерієм прояву фінансової кризи є порушення рівноваги та масштабність її прояву.

Індикатори фінансової кризи можуть бути кількісні — на основі розрахунків фінансово-економічних показників та якісні, що

базуються на експертних оцінках. За допомогою них можна оцінити чутливість фінансової системи до впливу макроекономічних екзогенних та ендогенних факторів.

На основі аналізу та систематизації досліджень учених з цієї проблематики, виокремимо систему індикаторів, які сигналізують про ймовірність виникнення фінансової нестабільності: зростання відсоткових ставок, зростання внутрішньої та зовнішньої заборгованості, дефіциту бюджету, дефіциту торговельного балансу, зниження темпів зростання ВВП, зростання інфляції, монетизації економіки, цін на нафту, золото, зерно, надмірна відкритість економіки, девальвація національної валюти, зростання розриву між фінансовим та реальним секторами, кредитної експансії, зменшення обсягів золотовалютних резервів НБУ, низький рівень капіталізації банківської системи, неплатоспроможність фінансових інститутів, криміналізація та масштабний відплив капіталу за межі країни, недосконалість інститутів регулювання фінансових відносин, загальна недовіра громадян до держави та фінансових інститутів тощо. Отже, про кризу можуть сигналізувати індикатори, як фінансового, так і економічного, інституціонального секторів.

Моніторинг динаміки зазначених індикаторів дає змогу спрогнозувати настання кризи та вчасно вжити необхідних заходів. Проте у використанні даної методології прогнозування фінансової кризи також існують проблеми. Не всі індикатори перед кризою можуть змінювати свої кількісні та якісні характеристики, а тому постає потреба в ретроспективному аналізі передкризового фінансово-економічного стану на основі дослідження криз, які мали місце в історії. На базі отриманих результатів можна зробити висновки щодо функціональної ролі того чи іншого індикатора фінансової нестабільності та вивести певний загальний інтегральний показник фінансової кризи. Сьогодні на міжнародному рівні йдуть розмови щодо застосування одного із можливих таких показників — Глобальний індекс фінансової турбулентності (GIFT).

Також слід враховувати і те, що часто кризи виникають стихійно, а тому оцінку індикаторів фінансової стабільності необхідно здійснювати регулярно. З іншої сторони, кожна нова криза має унікальні характеристики, властивості, які часто неможливо виміряти кількісно, а отже, і дати однозначної відповіді щодо порушення фінансової стабільності. Процес достовірного прогнозування фінансової кризи ускладнюють сучасні тенденції глобалізації та фінансової лібералізації, недорозвиненість вітчизняного

фінансового сектора, відсутність досвіду прогнозування, дефіцит інформації та її неправдиве оприлюднення рейтинговими агентствами, викривлені інститути сприйняття фінансових відносин. Часто прогнозні показники визначаються на основі політичної доцільності, а не економічної обґрунтованості.

Отже, моніторинг індикаторів дозволяє зробити висновки щодо існуючих показників фінансового-економічного розвитку, визначити ймовірність фінансової нестабільності та розробити пропозиції щодо державного управління фінансовим сектором та соціально-економічним розвитком в цілому. Проте методологія оцінки індикаторів фінансової кризи потребує подальшого дослідження та вдосконалення.

УДК 336.221

Г. М. Котіна

АДЕКВАТНІСТЬ ПРОГНОЗУВАННЯ ПОДАТКІВ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

Проблема управління фінансами країни в умовах циклічності перш за все стосується пом'якшення наслідків від економічних криз. Чи не найголовнішою проблемою, що супроводжують економічні цикли є складності прогнозування фінансової діяльності та побудови бюджетів *ex-ante*¹, діяльності, яка природно тяжіє до стабільності, а звідси й — до лінійності. Ці питання досліджують у своїх працях багато вітчизняних і зарубіжних науковців та практиків, зокрема, В. Андрущенко, В. Бочарніков, К. Захаров, М. Лаба, Ю. Іванов, І. Крисоватий, І. Луніна, А. Соколовська, Л. Тарангул, С. Варналій та ін. Однією з головних ознак планування в сучасних умовах є «план від досягнутого», що не враховує процеси циклічності та ринкового інституціоналізму, натомість, величина відрахування до Державного бюджету є значною мірою досягненням «консенсусу» між податковими органами та суб'єктами оподаткування.

Актуальність проблеми неврахування фази економічного циклу під час розроблення фінансових документів *ex-ante* в Україні є

---

¹ (*ex-ante* — лат. майбутнє), тобто прогнозних показників, одним із головних яких є, наприклад, чисельні значення показників бюджету сектора загального державного управління.